

TRYGGE SAMFUNN

TIDSSKRIFT FOR KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP (KFB) NR 3 2016

Tema: Norge som terrormål

- Forbereder fremtidens krigføring
- Selvmordsbombere aksjonerer på T-banen
- Statens Vegvesen tar i bruk Nødnett

Norge som terrormål

STYRELEDER ANITA M. ELLINGSEN

Fra politiet, Forsvaret og beredskaps-tater til olje/gass institusjoner og kollektivtrafikkselskaper, kjøpesentra eller skoler. Norge har trent og forberedt seg på terroranslag på forskjellige målgrupper, men i hvor høy skala? Realiteten viser at vi aldri kan forbedre oss godt nok. Det norske folks hjerte gråter av empati for hver gang den rammer, i både innland og utland. Og selv om det kan føles som om terrororen når fram uansett bare viljen til fienden er sterk nok, må vi likevel trene og øve på det som kan tenkes å inntreffe. Vi skal ikke gå rundt å være redde, men vi har absolutt skjønt at muligheten for at vårt lille land Norge, også kan bli rammet igjen. Uansett hvor vi befinner oss, hva vi jobber med, hva vi oppsøker eller hva vi driver med, bunner det i å være forberedt.

«Train as you fight», er et ordtak som også gjelder i denne sammenheng. Sivil som uniformert. Målgruppen er udefinierbar, og terror kan ramme alle. Vi øn-

sker å se flere øvelser på tvers av etatene, flere scenario hvor anslåtte målgrupper blir trent opp til å oppnå mestringsfølelse til å kunne handle med innøvd refleks i en eventuell skarp situasjon. Selv om det koster, kan denne type trening garantert redde menneskeliv.

KFB arrangerer hvert år konferanser og øvelser med scenarioer som er sydd sammen for mottakeren. Tilrettelegging for forberedelser innen terrorberedskap ser vi på som en stor del av vårt opplysningsansvar, vi tar dette på alvor og ønsker å gi våre medlemmer og samarbeidsorganisasjoner kunnskap om krisehåndtering i forbindelse med aktuelle hendelser på ulike nivå. Hvert år utarbeider vi nye scenario med blant annet gruppearbeid og skrivebordsøvelser hvor temaet til enhver tid er høyaktuelt. Vi oppfordrer leserne våre til å melde seg på våre aktiviteter, som både gir kompetanseheving og en mer skjerpet holdning til samfunnsikkerhet og beredskap.

Bekymringsfull avmonopolisering

REDAKTØR JAN ERIK THORESEN

I dette nummer av Trygge Samfunn tar sjefsforsker Kjell Olav Nystuen for seg en problemstilling som gradvis har sneket seg inn i totalforsvarskonseptet. Sakte, men sikkert har forutsetningene for totalforsvaret, slik vi kjenner det, gjennomgått en dramatisk forandring. Det dreier seg først og fremst om det sivile samfunns støtte til Forsvaret. Vi opplever avmonopolisering og konkurranseutsetting av vitale samfunnsfunksjoner som kraftforsyning, Ekom og jernbanetransport.

Dette drives i dag av private aktører i et globalt konkurransemarked. Statens eierskap er opphørt. Det innebærer at kontrollen er svekket samtidig som samfunnet er blitt totalt avhengig av avansert og sårbar teknologi. Gårsdagens «enkle» samfunnsstrukturer er avløst av sammensatte mønstre for samhandling. Dette er en stor utfordring for alle beredskapsaktører, både sivile og militære.

Og ikke minst for Justis- og beredskapsdepartementet.

Kvinnens Frivillige Beredskap

Utgiver

Kvinnens Frivillige Beredskap (KFB)

Besøksadresse: Bygning 60,
Akershus festning
Postadresse: Pb 694 Sentrum 0106 OSLO
Internett: www.kfb.no
E-post: kfb@kfb.no
Telefon: 23 09 34 58

Redaktør

Jan Erik Thoresen
E-post: redaksjon@kfb.no
Mobil: 908 31 362

Redaksjonskomité

Anita M. Ellingsen, Hanne G. Garder
og Jan Erik Thoresen

Utgivelser

Tidsskriftet utgis fire ganger i året
Opplag: 7 300 eks.

ISSN 1890-5285

Abonnement

Tidsskriftet sendes gratis til interesserte.
Abonnement kan tegnes ved å sende
en melding til sekretariatet i KFB.

Innhold

Stoff fra tidsskriftet eller våre websider
kan brukes fritt ved angivelse av kilde.
Artikler og debattinnlegg sendes
redaksjonen. De som ønsker innsendt
stoff og bilder i retur må angi
returadresse tydelig.
Innholdet i signerte artikler står for
forfatterens eget syn, og representerer
nødvendigvis ikke KFBs offisielle mening.

Grafisk produksjon

Design: Aina Griffin
Layout: Sandvik design
Trykk: 07 Gruppen
Forsidefoto: Torgeir Haugaard/Forsvaret

KFB har som formål å styrke landets beredskap ved å:

Spre opplysning om Norges
totalforsvar og beredskap.

Arbeide for å styrke det sivile
samfunns muligheter til å møte
krisesituasjoner i fred eller krig.

Søke å høyne og samordne
medlemsorganisasjonenes
innsats i beredskapssammenheng.

Være pådriver overfor myndighetene
i beredskapsspørsmål.

aktuell:

Sjefsforsker Kjell Olav Nystuen,
Forsvarets forskningsinstitutt
(FFI)

– Det moderne totalforsvaret utfordres

– En helt nødvendig forutsetning for et velfungerende totalforsvar i fremtiden vil være at det blir utviklet langt mer avanserte former for samarbeid og kompetanseutvikling mellom aktørene, sier sjefsforsker Kjell Olav Nystuen.

AV JAN ERIK THORESEN

Etter andre verdenskrig var det bred politisk enighet om at Norges forsvar måtte bygge på samarbeid med andre stater. Norge ble med i NATO og det ble utviklet et totalforsvar der forsvarer av landet ble en felles sivil og militær oppgave. Etter Berlin-murens fall i 1989 kom en periode der sikkerhetstankegangen endret karakter. Totalforsvaret ble nedprioritert i den norske forsvarsplanleggingen. Denne nedprioriteringen ble aldri formalisert, men resulterte like fullt i at relasjoner og institusjoner, som til da hadde utgjort totalforsvaret, helt eller delvis ble lagt bort. Endringer i nasjonale sikkerhetsutfordringer, økende terrortrusler, klimaendringer og krav til bedre utnyttelse av en nasjons samlede militære og sivile ressurser har gjort at totalforsvaret igjen kom på dagsorden.

UPROBLEMATISK

– Vi ser at totalforsvarskonseptet er dypt forankret i det norske samfunns beredskapsfilosofi. Samtidig er det nødvendig å innse at mange

av forutsetningene for det forrige århundrets totalforsvar har endret seg dramatisk. Slik jeg ser det er det norske totalforsvaret nå todelt. Det dreier seg om Forsvarets støtte til det sivile samfunn på en side, og Forsvarets behov for støtte fra det sivile samfunn på den andre. For å ta det siste – mottak av tunge allierte styrker i en krisesituasjon er helt nødvendig for Forsvaret. I dag er

rende for Forsvarets struktur og beredskap, det vil si hvem som skal betale regningen, sier Nystuen.

AVMONOPOLISERING OG KONKURRANSEUTSETTING

Det sivile samfunns støtte til Forsvaret anser han derimot for å være en større utfordring.

– Behovet for slik støtte har økt betydelig i omfang. Det dreier seg

«En sentral utfordring er avmonopolisering og konkurranseutsetting innen en rekke vitale samfunnsfunksjoner. Flyten av varer og tjenester går stadig raskere og tidligere tiders beredskapslagre finnes ikke lenger»

Forsvarets støtte til det sivile samfunn i stor grad uproblematisk. Det kan dreie seg om transportstøtteoppdrag med helikopter eller fly, eller sikring av sivile anlegg og institusjoner. Debatten har dreid seg om slik støtte skal være dimensjone-

om en støtte som også innebærer støtte til massive styrkeforsterkninger. Samtidig har det skjedd dramatiske endringer i utviklingen av det sivile samfunn, som i dag kan få direkte betydning for Forsvarets evne. En sentral utfordring er avmonopo-

lisering og konkurranseutsetting innen en rekke vitale samfunnsfunksjoner som jernbanetransport, kraftforsyning og Ekom. Flyten av varer og tjenester går stadig raskere, og tidligere tiders beredskapslagre finnes ikke lenger. Tidligere eierskap av statlige forvaltninger er i dag avløst av aktører i et globalt konkurransemarked. Eierskap og kontroll av en rekke vitale funksjoner i samfunnet kan i dag like godt foregå fra Stockholm eller Beijing, som fra Norge. Samtidig er denne nye måten å organisere samfunnet på blitt helt avhengig av avansert og sårbar teknologi, påpeker Kjell Olav Nystuen.

KREVENDE SAMORDNINGSANSVAR

I følge Nystuen er den offentlige forvaltning en annen utfordring.

– Den er organisert på en helt annen måte enn tidligere. Geografisk plassering av virksomheter og ledelse innen funksjoner som politi, redningstjeneste, helsevesen og Forsvaret selv, gir store utfordringer når samarbeidet skal reetableres, særlig på regionalt og lokalt nivå. I Norge er det Justis- og beredskapsdepartementet som har samordningsansvaret. Dette er blitt en svært krevende oppgave og avhenger av et tett samarbeid mellom forvaltninger i ulike sektorer og næringsliv, sier sjefsforsker Nystuen.

EN FORMIDABEL UTFORDRING

– Utviklingen av totalforsvaret i årene fremover innebærer en formidabel utfordring, både for Forsvaret og de sivile beredskapsaktører. Gårsdagens «enkle» samfunnsstrukturer er avløst av mer sammensatte samhandlingsmønstre mellom Forsvaret, det sivile samfunn og, ikke minst, det private næringslivet, der endringshastigheten utfordrer gårsdagens «plan-tenkning». Dette er realiteter vi ikke har tatt inn over oss. En helt nødvendig forutsetning for et velfungerende totalforsvar i fremtiden er at det utvikles langt mer avanserte former for samarbeid og kompetanseutvikling enn tidligere, både innen Forsvaret og blant sivile beredskapsaktører, sier sjefsforsker Kjell Olav Nystuen.

STATENS VEGVESEN TAR I BRUK NØDNETT

– For oss blir det interessant å få dokumentert de erfaringer vi kan få fra den første faren og la disse være retningsgivende for en mulig utvidet bruk, sier kontorleder Bjørn Vidar Saltrø i Vegdirektoratet.

Statens Vegvesen tar nå i bruk Nødnett på kritiske fjelloverganger i forbindelse med ulike beredskapssituasjoner som ekstremvær, flom, skred og tilsvarende ulykker.

– Vi organiserer et innføringsprosjekt med utlysning av rammeavtaler, opplæringsplan, innføring av sambandsreglement og oversikt over kontaktpersoner, forteller kontorleder Bjørn Vidar Saltrø i Vegdirektoratet, som har ledet forberedelsene. En egen arbeidsgruppe med en rekke representanter fra alle regioner i Vegvesenet har, gjennom lengre tid, sett på mulighetene for å innføre Nødnett i etaten. I dag bruker Vegvesenet mange ulike og lokalt tilpassede sambandsløsninger.

–I arbeidsgruppen tror vi at en innføring av Nødnett vil kunne gi mange positive bidrag til vår etat. Det kan være med på å gi økt trygghet for personellet og gi bedre tilgjengelighet og talekvalitet på radiosambandet. Samtidig ser vi for oss at vi kan få en mer effektiv kommunikasjon med samarbeidspartnerne innen nødetatene. På sikt vil dette kunne innebære en enklere hverdag for mange ansatte i Statens Vegvesen og dermed gi bedre tjenester til publikum, mener Saltrø.

Innføring av Nødnett må skje i tråd med de krav Direktoratet for nødkommunikasjon har satt som en forutsetning, med bl.a. krav til opplæring av de personer som skal bruke det.

– Nødnett er et nytt verktøy med mange muligheter og funksjoner som vi trenger i vårt daglige arbeid, sier Bjørn Vidar Saltrø.

Verdens lengste veitunnel med Nødnett.

Foto: Christian Blom, DNK

OMFATTENDE OPPLÆRING AV INNSATSPERSONELL

I tillegg til ambulanspersonell har flere tusen politi- og brannfolk over hele landet blitt kurset for å håndtere pågående livstruende vold (PLIVO). Alt er basert på at de har en plikt til å handle for å redde liv.

Det er ikke alltid gitt at politiet er først ute på hendelsesstedet. Da må kanskje det lokale brannvesen eller ambulanspersonellet gripe inn. Dersom en kniv- eller pistoldesperado truer, må de som kommer først kunne gjøre det de kan for å stoppe gjerningspersonen. En offensiv tilnærming krever imidlertid en mental beredskap hos innsatspersonellet. Skillet går på bruk av skytevåpen eller ikke. Dersom det benyttes kniv

eller slagvåpen forventes det at både brannfolk og ambulanspersonell gjør det de kan for å stoppe volden.

VIKTIGST Å REDDE LIV

– Prosedyren for nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold (PLIVO) er utviklet i samarbeid mellom politiet, brann- og redningstjenesten og helsetjenesten, og skal danne grunnlaget for en bedret nasjonal beredskap. For oss i Forsvaret

er dette bra, sier kommandersersjant Thore Allan Grønning i HV-12. Han påpeker betydningen av å kunne møte mer samkjørte nødetater, som er trent på å arbeide under høyere risiko, dersom politiet anmoder Heimevernet om støtte.

PLIKT TIL Å HANDLE

En av samfunnets absolutt viktigste oppgaver er å beskytte befolkningen og yte rask, kvalifisert og koordinert hjelp når det inntreffer hendelser som truer liv og helse. Erfaringene fra 22. juli 2011 og flere episoder med skoleskyting i bl.a. Finland, Tyskland og USA de senere år har med all tydelighet vist betydningen av en god beredskap for å håndtere situasjoner der befolkningens liv og helse blir truet. Innsatsen ved pågående livstruende vold skal primært hindre at flere blir påført dødelige skader. Innsatsen er forbundet med økt risiko for innsatspersonellet. Med handleplikt menes plikten den enkelte etat, den enkelte innsatsenhet og den enkelte innsatsperson har til å handle for å redde liv.

– Et annet viktig moment med kurset er at brann og helse lærte å arbeide på et sted der politiet er på plass og sikre mot trusselen som befinner seg der. I mange land ser vi at ambulansene står på utsiden og venter til alt er avklart. Nå er det gjennom den omfattende kursingen skapt en forventning om at «blålysetatene» skal samarbeide enda bedre, sier kommandersersjant Thore Allan Grønning.

VARIERENDE RISIKOKUNNSKAP

En stor tilsynsaksjon viser at seks av ti virksomheter vet for lite om risikoen hos nabovirksomhetene.

De fem tilsynsmyndighetene, Arbeidstilsynet, Miljødirektoratet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap, som forvalter Storulykkesforskriften, gjennomfører årlig et tilsyn med hvordan de ulike virksomheter ivaretar sitt ansvar. Forskriften stiller krav om at virksomhetene skal arbeide systematisk for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker. Virksomhetene skal ha et styringssystem som ivaretar dette gjennom god struktur, rutiner og prosedyrer for sitt arbeid. Opplæring, risikostyring, driftskontroll og styring av endringer og beredskap utgjør sentrale faktorer.

SAMARBEID OG SAMORDNING

I årets tilsyn med storulykkevirksomhetene undersøkte en hvordan virksomhetene samarbeider og samordner med andre virksomheter som ligger i samme område, og hvordan virksomheten samordner, informere

rer og følger opp underleverandører og kontraktører.

I løpet av den to uker lange aksjonen gjennomførte inspektører 300 tilsyn i industri-parker, forsyningsbaser og kjøpesentre, hvor mange virksomheter er konsentrert på et avgrenset område.

VIKTIG AKSJON

– Virksomheter som ligger rett ved siden av hverandre kan drive med høyst ulike aktiviteter. Kunnskap om hva naboen gjør er derfor viktig for sikkerheten, påpeker direktør Cecilie Daae i Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap. Miljødirektør Ellen Hambro understreker at det er nødvendig å ta en sikkerhetsprat med naboene for å avtale og samordne risiko- og internkontroll.

– At seks av ti virksomheter ikke har gjort dette, viser at aksjonen var relevant og viktig, sier Hambro.

Aksjonen omfattet virksomheter i hele landet og ble gjennomført de to siste ukene i april.

Foto: Forsvarets mediesenter

Forbereder fremtidens krigføring

Å være cyberingeniør i Forsvaret setter store krav til mestring. Ikke bare skal samband og kommunikasjonssystemer forsvares mot angrep, men en må også finne tekniske løsninger som avslører fienden.

Forsvaret registrerer rekordhøye søkertall til sin ingeniørhøgskole som utdanner cyberingeniører. Utviklingen viser at interessen blant jentene skyter fart. 30 prosent av studentene er nå jenter.

– Det er hodene det kommer an på. Jenter er flinke i realfag og kan til fulle konkurrere med guttene, sier skolesjefen, oberstløytnant Ann Kristin Aas.

Forsvarets høgskole har nesten 300 søkere, men kaller bare inn 160 av dem til FOS (Forsvarets opptak og seleksjon). Cyberingeniører skal kunne planlegge, etablere, drifte og beskytte Forsvarets data- og kommunikasjonssystemer.

KREVENDE FORHOLD

Det settes ikke bare krav til datakunnskaper. Studentene må også gjennom fysiske utfordringer der lite søvn og mat er gjennomgangsmetoden. «Combat Conditioning» starter kl. 06.00 på morgenen. Intensiteten øker utover i uken med stadig mindre mat og søvn, men mer fysisk aktivitet. I tillegg til å dytte biler, trekker studentene tunge lastebil-dekk etter seg og løper med ammu-

nisjonskasser for å trene styrke og kondisjon. Cyberingeniørene skal kunne prestere selv om de er sultne og trøtte. En av øvelsene går på å lage sitt eget alarmsystem. Dersom fienden angriper hovedkvarteret vil de få beskjed gjennom en alarm i felt.

– De har ansvar for sambandssystemer og skal forsvare det mot cyberangrep. Når vi øver ute i felt får de brukt utdanningen i praksis, forklarer skolesjefen.

KOMPLEKSE UTFORDRINGER

– Det er viktig at studentene har opplevd å være veldig fysisk og mentalt slitne i løpet av utdannelsen, og at de evner å mestre sine arbeidsoppgaver også når de er helt nedkjørte. Gjennom mestringsøvelser lærer de om egne grenser, at når de er utslitte er det fortsatt mye å ta av. Gjennom utdannelsen blir studentene flinkere til å ta vare på seg selv og til å kunne lede andre. De som uteksamineres på Ingeniørhøgskolen må kunne håndtere komplekse mentale utfordringer i et krevende operasjonsmiljø, sier skolesjefen, oberstløytnant Ann Kristin Aas.

Økt robusthet er en politisk prioritering

Direktoratet for Nødkommunikasjon (DNK) har evaluert hvordan Nødnett fungerte under ekstremværet «Tor». Den ga ingen store overraskelser.

– Evalueringen bekrefter at vi allerede jobber med mange av de riktige tingene. Vi er nå i gang med en grundig gjennomgang av de foreslåtte forbedringspunkter. Blant annet ser vi på hvordan vi kan redusere konsekvensene ved utfall av spesielt utsatte basestasjoner, opplyser direktør Tor Helge Lyngstøl i DNK.

HØYE FORVENTNINGER

Nødetatene har høye forventninger til Nødnett og at det skal fungere uansett vær og belastning. Under «Tor» opplevde DNK imidlertid at enkelte områder hadde lange utfall.

– Nødnett er det mest robuste mobilnettet vi har i dag, men sårbarheten i eksisterende infrastruktur setter begrensninger i hvor robust det kan gjøres. Reservestrøm på basestasjonene bidro til å begrense antall stasjoner som gikk ned under uværet, påpeker direktør Lyngstøl.

EN POLITISK BESLUTNING

Nødnett er designet for å få det beste ut av tilgjengelig infrastruktur. Evalueringsrapporten anbefaler likevel at det iverksettes tiltak for å oppnå økt robusthet.

– Å styrke robustheten i hele Nødnett er kostbart. Hvor langt en vil gå er en politisk beslutning. DNKs oppgave er å gi et best mulig beslutningsunderlag. Faktorer som kan være med på å avgjøre hvilke områder robustheten eventuelt skal prioriteres kan være ekstremvær og befolkningstetthet. Vår målsetting i DNK er uansett sikker kommunikasjon når det gjelder – for hele landet. Mange basestasjoner ligger i vanskelig tilgjengelige områder til dels uten strøm og vei. Under «Tor» var det umulig å ta seg inn til avsidesliggende basestasjoner for å rette feil eller etterfylle drivstoff.

ALVORLIGE HENDELSER OG PSYKISKE REAKSJONER

Forsvarets sjefpsykiater, oberst Jon Reichelt, har utgitt en håndbok i militærpsykiatri. Han er leder for Institutt for militærpsykiatri og stressmestring i Forsvarets sanitet og har en doktorgrad i medisin og er lege med psykiatri som spesialitet. Reichelt har samarbeidet med blant andre sjefpsykolog Håkon Kristiansen og professor Lars Weiseth.

Håndboken er basert på et bredt erfaringsgrunnlag og gir konkrete råd for hvordan en kan forholde seg til alvorlige hendelser og mulige psykiske reaksjoner.

Håndboken henvender seg i første rekke til militære ledere og militært helsepersonell. Slik den er lagt opp kan boken også være nyttig for sivil helsepersonell og andre som kommer i kontakt med soldater eller personell som er trent og forberedt, men likevel møter påkjenninger i sitt arbeid som politi, brann- og redningspersonell.

I Forsvarsdepartementet opplyses det at boken er publisert på Fagbokforlaget.

ULYKKER OG KRISER ER GRENSELØSE

Norge og Sverige har en lang tradisjon for samarbeid over landegrensen. Nå forenkles og forsterkes samarbeidet ved kriser og ulykker ytterligere. Det landsdekkende sambandet for nød- og beredskapsaktørene, Nødnett, kobles sammen med det svenske Rakel-nettet.

– Naturkatastrofer og ulykker kjenner ingen landegrenser. Effektiv innsats når ulykken er ute krever god kommunikasjon på tvers, sier justis- og beredskapsminister Anders Anundsen.

Brukere fra politi, brannvesen, helsetjenesten og andre aktører i begge land får nå mulighet til å ta med seg radioterminalen ved innsats i nabolandet og kommunisere sømløst i felles talegrupper.

LANG GRENSE

– Grensen mellom Norge og Sverige er mer enn 160 mil lang og landene har lang tradisjon for å hjelpe hverandre ved store og små hendelser. Med sammenkoblingen blir samarbeidet enklere, understreker Anundsen.

Arbeidet med å koble sammen de to nasjonale nettene er et utviklings-samarbeid mellom norske Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) og svenske Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) og er en del av det EU-støttede programmet ISITEP. 16. november vil det bli arrangert en felles norsk-svensk øvelse i Trøndelag og Jämtland hvor brukere fra begge land for første gang får testet ut sammenkoblingen i praksis.

INTERNASJONALE UTFORDRINGER

– Vi står overfor internasjonale utfordringer hvor samarbeid er viktig for å forebygge og håndtere kriminalitet og andre hendelser. Ved å legge til rette for god kommunikasjon letter vi samarbeidet med Sverige og øker beredskapen i grenseområdene, sier justis- og beredskapsminister Anundsen.

Sammenkoblingen av de to kommunikasjonssystemene forutsetter at det inngås en internasjonal avtale. DNK har fått myndighet til å forhandle med MSB på vegne av Staten.

Regjeringen styrker justissektoren

I Revidert nasjonalbudsjett for 2016 har Regjeringen tatt høyde for å videreføre satsingen på samfunnsikkerhet og beredskap. Justissektoren styrkes med økte midler til PST, Sivilforsvaret og bedre sikring av Oslo Tinghus.

MYE MER TIL PST

Bevilgningen til Politiets sikkerhetstjeneste økes med 26,8 millioner kroner. Herunder bevilges det 17 millioner kroner til å styrke PSTs livvaktjeneste, som har fått økt oppdragsmengde på grunn av endringer i Regjeringen, økt reiseaktivitet og utgifter knyttet til NATOs generalsekretær. Det er også dokumentert et behov for forbedret sikkerhet i PSTs graderte nett. 9,8 millioner kroner er bevilget til dette formålet.

FORTSATT BEFOLKNINGSVARSLING

Befolkningsvarsling gjennom Sivilforsvarets tyfonanlegg anses pr. i dag som det eneste robuste systemet for varsling ved alvorlige sikkerhetspolitiske kriser og andre alvorlige hendelser. Dette systemet benytter analoge radiosignaler som utløsere. Når FM-nettet legges ned i løpet av 2017, trengs det nye løsninger for å utløse varslingen. Det er bevilget 17,5 millioner kroner til utvikling og installering av et nytt styringssystem for disse lydgiveverne.

BEDRE SIKKERHET I OSLO TINGHUS

Oslo tinghus behandler årlig et stort antall alvorlige straffesaker med til dels høyt konfliktnivå. Sikkerheten i Oslo tinghus blir daglig utfordret, og politiet i hovedstaden har anbefalt at adgangskontroll etableres. Det er bevilget 2,5 millioner kroner for å igangsette arbeidet med permanent sikkerhets- og adgangskontroll. De viktigste delene av kontrollfunksjonen blir etablert i inneværende år.

Viktig bidragsyter til det nasjonale beredskapsarbeidet

Sivilforsvarets halvårsstatistikk viser at etaten brukes på flere innsatsområder enn tidligere.

I første halvår 2016 har Sivilforsvaret bidratt med forsterkningsressurser til ulike typer branner i 32 hendelser. Totalt har 702 tjenesteppliktige og fast ansatte brukt 5.256 timer i samfunnsnyttig innsats knyttet til brann. På samme tidspunkt i fjor var totalt 351 tjenesteppliktige og ansatte med i branninnsatsen med en samlet arbeidstid på 3.094 timer.

Statistikken forteller at Sivilforsvarets leveranser har en større bredde enn tidligere. Spesielt har vakthold og sikring vist en jevn utvikling i første halvår. Dette dreier seg om ordensoppdrag ved ulike branner og naturutløste hendelser som flom og skred. I tillegg brukes Sivilforsvaret stadig mer i forbindelse med trafikkregulering.

Den desidert største hendelsen første halvår i år var bistanden i forbindelse med helikopterulykken på Turøy. Der deltok 137 tjenesteppliktige og 9 ansatte med totalt 2.033 timer.

SIVILFORSVARETS innsatser 1. halvår 2016

- Brannslukking: 24
- Vannforsyning: 21
- Lensing/flomsikring: 1
- Søk og letebistand: 31
- Telt/lys og varme: 24
- Sambandsstøtte: 17
- Stab og ledelsesstøtte: 12
- IKT-støtte og kommandoplass-tjenester: 6
- Evakuerte og pårørendesenter: 0
- Forpleining: 11
- Logistikkstøtte/materiellbistand: 11
- Utlån av utstyr: 10
- Vakthold og sikring: 16
- Trafikkregulering: 8
- Rydding: 5
- Helsebistand: 1
- Måling: 0
- Rens (CBRN): 0
- Befolkningsvarsling: 1
- Evakuering: 1
- Andre: 7

Kilde: DSB

Foto: Opplysningsvesenistatistik

Stor samfunnsgevinst

Det er utviklet et godt samarbeid mellom politiets sanitetspersonell og Forsvarets sanitetsskole. Felles sanitetsutdanning er et viktig bidrag til en effektiv inngripen når liv står i fare.

Forsvarets sanitetsskole har avholdt sitt første sanitetskurs, spesielt tilpasset politiet. Det er det første såkalte nivå 3-kurset med en case-trening tilpasset politiets operative tjeneste. 25 personer deltok, derav seks fra Forsvaret. Sistnevnte spiller en viktig rolle i den norske redningstjenesten, og et godt utarbeidet sivilmilitært samarbeid med nødetatene er dermed avgjørende for kvaliteten på Forsvarets operative leveranser til det sivile samfunn.

KRISE OG KRIG

– Ved katastrofer, krise og krig vil Forsvaret og politiet operere i samme område og være naturlige samarbeidspartnere. Felles sanitetsutdanning og forståelse bidrar til økt effektivitet når liv står på spill, sier kontreadmiral Jan Sommerfelt-Petersen, sjef for Forsvarets sanitet, til forsvar.no.

Siden 2005 har enkelte ansatte fra politiets spesialavdelinger deltatt på nivå 3-kurs og krigskirurgi ved Forsvarets sanitetsskole.

FELLES STANDARD

Under kursene stiller Forsvarets sanitetsskole som faglig rådgiver for å hjelpe politiet med å sette en egen felles standard for sin organisasjon. Ved bestått sanitet nivå 3 sitter deltakerne med instruktørkompetanse til å veilede under et nivå 2 sanitetskurs. Tanken er dermed at politiet skal kunne videreføre sine kunnskaper innad i sine avdelinger, slik at organisasjonen etter hvert vil sitte igjen med en felles sanitetsstandard på nivå 2.

Politiets utrykningsenhet (UEH) i Oslo, som har hatt flere deltakere på kurset, ønsker seg gjerne en fremtidig sanitetsutdanning for alle avdelinger i politiet.

REALISTISK KRISEØVELSE

Forsvaret deltar ofte i øvelser sammen med sivile etater. Scenarioene kan være ulike.

For en tid tilbake var en slik øvelse lagt til Øvelse Nord, der scenarioet var maritimt. Det startet med «Mayday, mayday!» fra kystvaktfartøyet KV «Senja» etter at det var oppstått brann i en bilferge. Utenfor Mørkvedbukta i Bodø kom etter hvert en rekke fartøy og helikoptre til for å finne og redde personer som hadde havnet i sjøen. Det var Nord universitetet som sto bak Øvelse Nord, en fullskala kriseøvelse med deltakere fra Forsvaret og

sivile etater som politi, brannvesen, luftambulansen, helsepersonell, Bodø kommune og Sivilforsvaret.

STØTTER SIVILSAMFUNNET

– Det er viktig at Forsvaret støtter det sivile samfunn. Under øvelsen øvde vi på flere scenarioer. Det var mye som skjedde samtidig. Vi har bl.a. fått øvet på en Chat-løsning opp mot Hovedredningsentralen, noe som er en fordel ettersom det gir en

bedre situasjonsforståelse for alle, sier skipssjef på KV «Senja», Trond Einarssen. Skipets rolle under øvelsen var å være både Aircraft Coordinator og On Scene Coordinator, som innebar at både luft- og maritimressursene ble koordinert fra fartøyet.

Under øvelsen deltok Forsvaret med to Bell 412-helikoptre, to Sea King og ett NH90.

DRAMATISK SCENARIO

Kaptein Remi Olsen, som til daglig arbeider ved 330 skvadronen, hadde ansvaret for gjennomføringen av luftscenarioet.

– Vi øvde på det verst tenkelige scenarioet. Brann om bord i et passasjerskip. Dersom dette hadde skjedd i virkeligheten og langt til havs er Forsvaret best egnet til å bidra, siden både Kystvakta og Orion-flyene uansett er ute og patruljerer våre havområder, sier Remi Olsen. Han bruker som eksempel at KV «Senja» i 1989 reddet rundt 900 passasjerer fra cruiseskipet «Maxim Gorkiy», som havarerte utenfor Svalbard.

– Samarbeidet med de sivile etatene har vært meget bra, men det er alltid noe å rette på etter en øvelse. Utbyttet var godt for alle som deltok, sier kaptein Olsen.

Foto: FØH

SKAL FOREBYGGE STORULYKKER

En ny forskrift om tiltak for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker i virksomheter der farlige kjemikalier forekommer, har trådt i kraft.

Storulykkesforskriften stiller krav om at virksomheter som oppbevarer store mengder farlige kjemikalier skal arbeide systematisk med tiltak av forebyggende og skadebegrensende karakter. Virksomhetene skal ha et styringssystem som ivaretar dette gjennom gode strukturer, rutiner og prosedyrer for sitt arbeid, blant annen innenfor områdene opplæring, risikostyring, driftskontroll, styring av endringer og beredskap. Forskriften implementerer Seveso 111-direktivets krav til virksomheter.

Dette er et EU-direktiv som er omfattet av EØS-avtalen. Forskriften følges opp av tilsynsmyndighetene gjennom en koordineringsgruppe der Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB) har koordineringsansvaret. Den nye forskriften er utarbeidet sammen med de øvrige storulykkemyndighetene, som er Arbeidstilsynet, Miljødirektoratet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) og Petroleumstilsynet (Ptil).

Det er også laget en veiledning til forskriften.

TEMA:
**NORGE
SOM TERRORMÅL**

Det vil være naivt å tro at Norge ikke er et terrormål. Både PST og E-tjenesten uttrykker bekymring og følger situasjonen nøye. Samtidig øver sivile og militære beredskapsaktører på mange tenkte scenarioer.

SANNSYNLIGHETEN ER TILSTEDE FOR TERRORANGREP

– For den enkelte samfunnsborger er risikoen for å bli terrorutsatt liten, men for samfunnet som sådan er den stor. Det er ingen tvil om at Norge står overfor alvorlige utfordringer, sier professor Tore Bjørgo, som er leder for Senter for forskning på høyreekstremisme ved Universitet i Oslo. Han peker på den økende fremveksten av ulike former for høyreekstremisme i Europa og økt hatkriminalitet i kjølvannet av flyktningstrømmen.

AV JAN ERIK THORESEN

Foto: Politihøgskolen.

Professor Tore Bjørgo.

Politisk får høyreekstreme partier stadig større gjennomslag, fra Gyllent Daggry i Hellas, som er et rent nazistisk parti, via Jobbik i Ungarn, til Front Nationale i Frankrike og det britiske nasjonalistpartiet UKIP. For kort tid siden viste folkeavstemningen i Østerrike at landet kun var et drøyt prosentpoeng fra å få en høyrepopulistisk regjering. Det er liten tvil om at flyktningbølgen har bidratt til å nøre opp under fremmedfrykten der hatkriminalitet følger i kjølvannet. Det er også et trekk at de store terroraksjonene fra det ekstreme høyre i Europa kan være dødelige når de først skjer, selv om det ikke er så mange av dem. I tillegg kommer en rekke små voldshandlinger vi knapt hører om. Mens 295 mennesker ble drept av høyreekstreme terrorister i Vest-Europa fra

1990 til 2015, har rundt 600 mistet livet i høyreekstrem terror i Russland bare det siste tiåret. De siste tyve år har det vært en nedgang i høyreekstrem terror og en økning i militant islamistisk terror.

HVOR ALVORLIG I NORGE?

– Det er vanskelig å fastslå hvor alvorlig problemet med høyreekstremismen i Norge er. Jeg anser den per i dag som lite farlig. Vi ser ikke lenger «skinheads» eller gjenger som banker opp folk på gaten slik det var på 1990-tallet. I dag preges aktivismen av tilsynelatende vanlige mennesker med bopel og yrke og arter seg i form av hatprat, trakassering og trusler på internett. Denne form for ekstremisme bidrar til å skremme folk fra å ytre seg i offentligheten, noe som i seg selv utgjør en trussel mot demokratiet. Terroranslagene 22. juli 2011 viste imidlertid at potensialet for å utøve vold ligger latent, og at det kan komme helt overraskende angrep fra enkeltpersoner. Vi må derfor være forsiktige med å trekke for bastante slutninger, sier professor Tore Bjørgo i et intervju med tidsskriftet Syn og Segn.

TRIGGER MILJØET

Ekstremister retter gjerne hat mot dem som ytrer seg i det offentlige rom eller som hegner om det frie ord. Angrepene mot redaksjonen i Charlie Hebdo og Krudttønden viser at det som kan tolkes som kritikk, eksemplvis av en religion, trigger

de ekstremistiske miljøene kraftig.

– De mest ekstreme mener det er en religiøs plikt å straffe dem som har fremført kritikken. I 1993 ble forlagsdirektør William Nygaard utsatt for et attentatforsøk utenfor sitt eget hjem, høyst sannsynlig fordi han var forleggeren til Salman Rushdie, forfatteren av «Sataniske vers».

Reaksjonene på publiseringen av karikaturtegningene av profeten Muhammed i Jyllands-Posten og hatet mot avisen i ettertid må sies å være en av de viktigste drivkreftene for terrorisme i Europa i nyere tid. Reaksjonene her hjemme var kraftige i det ekstreme miljøet, men reaksjonene begrenset seg til trakassering på de sosiale medier og noen appeller på åpen gate. Andre hendelser som trigger de ekstremistiske miljøene er Norges deltagelse i NATOs internasjonale operasjoner, forklarer professor Bjørgo, i intervjuet med Syn og Segn.

HØYREEKSTREMISME KONTRA JIHADISME

Norge har fra før sterke forskningsmiljøer på Jihadisme, mens vi i de siste 10–15 årene ikke har hatt tilsvarende forskningsmiljøer på høyreekstremisme.

– Høyreekstrem ideologi har en forestilling om at menneskegrupper er fundamentalt ulike og har ulik verdi på grunnlag av rase, kultur, religion eller seksualitet. De høyreekstreme har dessuten en konspiratorisk forståelse av verden; det finnes ytre og indre fiender. Det er de indre

Fra angrepet på Regjeringsbygget i 2011.

Foto: Forsvarets mediesenter

fiendene som er forrædere, og som hjelper de ytre fiendene med å ødelegge oss. Todelingen av fiendebildet er typisk, men vi finner noe av det samme innenfor ekstrem islam. Derfor ser en del analytikere på militant islamisme og Jihadisme som varianter av høyreekstremisme. Høyreekstrem ideologi er også preget av forestillingen om at vi er truet av en ødeleggende katastrofe. Derfor må vi forsvare oss med alle midler, også vold, forklarer Tore Bjørgo.

SOLOTERRORISTER

Gjennom media kan en få inntrykk av at det bare er høyreekstremer som opptrer som soloterrorister. Men professor Bjørgo har eksempler på islamistiske ekstremister eller venstre-ekstremister som gjør det samme.

– Jo, det finnes, men vi har nesten ingen venstreekstremister i Norge i dag. Fra USA husker vi Ted Kaczynski som sendte brevbomber til amerikanske universiteter. Han var en slags miljøaktivist, som var motstander til det moderne teknologiske samfunn. Volkert van der Graaf, som drepte den høyreradikale politikeren Pim Fortuyn i Nederland i forkant av

parlamentsvalget i 2002, kom egentlig fra den radikale miljøbevegelsen. Det finnes også noen eksempler på islamistiske soloterrorister, men det er vanlig mellom militante islamister at de tilhører et miljø, selv om de utfører angrepet alene, påpeker professor Bjørgo.

HJEMVENDTE FREMMEDKRIGERE

– Jeg tror det store flertall av hjemvendte fremmedkrigere ikke har noe ønske om å utføre terrorhandlinger når de kommer hjem, sier professor Tore Bjørgo.

– Jeg mener det er viktig å prøve å få dem tilbake til samfunnet og hverdagen på en eller annen måte. Noen av dem har utført grove forbrytelser som massakre og henrettelser. Da er strafferettslige virkemidler på sin plass. Når det gjelder langt de

fleste så er faren de utgjør ikke nødvendigvis terrorisme, men det at de er mentalt ustabile, sier Bjørgo.

ET STØRRE PROBLEM ENN FØR?

– Det blir drept flere i terrorangrep i Europa på 1980-tallet enn i dag, spesielt i regi av venstreekstremer og nasjonalistiske terrorgrupper som IRA og ETA. Men de var ofte mer selektive enn dagens terrorister er. Dermed opplever folk flest at det de ser i dag som enda mer truende. Dessuten spiller media en sentral rolle. Nå blir terrorangrep overført

«De mest ekstreme mener det er en religiøs plikt å straffe dem som har fremført kritikken»

nærmest live på TV. I tillegg har vi de sosiale medier som formidler informasjon fra dem som står midt oppe i det. Alt dette er med på å la folk føle frykten og den ekstreme livsfare de involverte er utsatt for, sier professor Tore Bjørgo.

KOMPLEKST OG UFORUTSIGBART

– Trusler endres raskt. De kan ha sitt utspring langt borte og samtidig true norske interesser, både hjemme og ute, sier sjefen for Etterretningstjenesten, (E-tjenesten), generalløytnant Morten Haga Lunde.

Generalløytnant Morten Haga Lunde.

Foto: Forsvarets mediesenter

Siden 2011 har E-tjenesten utgitt en ugradert vurdering av forhold som påvirker norsk sikkerhet og sikkerhetspolitikk. I de senere års rapporter er det pekt på hvor komplekst og uforutsigbart det sikkerhetspolitiske bildet i verden er.

– Vår oppgave er å varsle om forhold som kan true Norge og norske interesser. Norge har et bredt og internasjonalt engasjement, noe som gjør denne oppgaven stadig mer krevende. E-tjenesten skal videre støtte Forsvaret med etterretningsprodukter og-kapasiteter, blant annet som en viktig del av styrkebeskyttelsen av norske militære operasjoner. Ved inngangen til 2016 er det flere alvorlige utviklingstrekk som er sentrale for E-tjenestens videre fokus, sier etterretningssjef Morten Haga Lunde, og peker på konsekvensene etter Russlands militære intervensjon på Krim i 2014 og i Syria i 2015.

FORVERRET TRUSSELBILDE

Et sentralt element i Etterretningstjenestens virke er deres bidrag til å forhindre terroranslag mot Norge og norske interesser.

– Det internasjonale trusselbildet er over flere år forverret som følge av konfliktene i Syria og Irak. Antall planlagte og gjennomførte terroran-

grep i Europa har økt siden 2013. Trusselen mot vestlige interesser fra militante islamister er alvorlig, og blir stadig mer komplekst. Så langt har ISILs uttalelser om å ekspandere ut fra sine kjerneområder i Syria og Irak foregått parallelt med fokuset på å angripe vestlige mål. Samtidig må Al-Qaida, som en rivaliserende gruppe til ISIL, møte utfordringer fra ISILs virksomhet gjennom selv å vise muskler. Gruppene utnytter statskollapsene som har funnet sted i de områdene de opererer i, primært i Midtøsten og Nord- og Øst-Afrika. De representerer ikke bare en utfordring for statene i regionen, men også for vestlige interesser i områdene. Strømmen av fremmedkrigere til noen av konfliktområdene bidrar dessuten til at grupper som i utgangspunktet var lokale, får tilgang til et internasjonalt nettverk. Økt kontakt og kapasitetsoverføring mellom militante islamister på tvers av landegrensene gjør forsøkene på å styrke statlige institusjoner og strukturer til en svært krevende oppgave, sier Haga Lunde.

IKKE ET PRIORITERT MÅL

– Som del av ISILs og Al-Qaidas mål om å ramme vestlige land og interesser, ansees Norge likevel som et legitimt mål fra terroristenes ståsted.

Den generelle utviklingen i trusselbildet mot vestlige interesser er negativ. Dette medfører en reel trussel for angrep mot Norge, eventuelt norske interesser i utlandet i 2016. På tross av at ISIL er på defensiven i Irak og Syria, opprettholder terroristgruppen et høyt fokus på å inspirere sympatisører i vestlige land til å gjennomføre egne initierte angrep. Terrortrusselen mot norske mål og interesser vil påvirkes negativt dersom ISIL, Al-Qaida eller andre militante islamistgrupper spesifikt innlemmer Norge i sine erklæringer og oppfordringer. Så langt foreligger det ingen indikasjoner på dette, påpeker sjefen for E-tjenesten.

SAMARBEIDER TETT

– Analysen av terrortrusselen mot Norge og norske interesser må reflektere nasjonale forhold og hvordan disse henger sammen med internasjonale utviklingstrekk. Derfor samarbeider vi tett med PST for å sikre et så helhetlig bilde som mulig av det som i sum påvirker terrortrusselen. Felles Kontraterrorssenter ivaretar koordinering og utarbeider tjenestens felles analyseprodukter relatert til kontraterror, sier sjefen for E-tjenesten, generalløytnant Morten Haga Lunde.

Uforutsette hendelser kan få store konsekvenser

– Vi står overfor et komplekst og sammensatt trusselbilde. Sikkerhetssituasjonen i Norge blir dessuten påvirket av hendelser i utlandet, både direkte og indirekte, sier fagdirektør Jon Fitje Hoffmann i Politiets Sikkerhetstjeneste (PST). – Det vurderes fortsatt som mulig at det i løpet av 2016 vil forekomme forsøk på terrorangrep mot mål i Norge, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

– PST bygger sine vurderinger på det faktum at ISIL gjentatte ganger har truet vestlige land og oppfordret sympatisører i disse landene til å gjennomføre angrep. På den annen side er ikke Norge blant de mest profilerte landene i ISILs og Al-Qaidas fiendebilde, selv om vi deltar i den militære koalisjonen. Det er imidlertid ingen tvil om at det er disse aktørene som i utgangspunktet utgjør den største trusselen. I følge deres syn ansees alle som avviker fra deres ideologi og tolking av Islam å være vantro, og er derved å betrakte som fiender. Deres målsetting er å føre en global kamp mot det som oppfattes som vestlig konspirasjon

mot islam og muslimer. Vesten, inkludert Norge, inngår i dette fiendebildet og anses å være legitime mål, sier Hoffmann.

GOD OVERSIKT, MEN...

I PSTs trusselvurdering for 2016 fremgår det at det fortsatt er norske ekstreme islamister som støtter ISILs selverklærte kalifat i Irak og Syria. En slik situasjon vil sannsynligvis holde frem over tid, til tross for terrorgruppens militære tilbakegang i Irak og Syria.

– Flere forhold har imidlertid ført til at de ekstreme islamistiske gruppene i Norge må antas å være svekket. Rettsaker og fengsling av hjemvendte

fremmedkrigere, og ikke minst det faktum at mange har mistet livet i kamper, taler for det. Samtidig finnes det miljøer i Oslo og på Østlandet med ekstreme islamistiske sympatier. Samarbeidet mellom disse miljøene er begrenset. I tillegg finnes det personer som har gått gjennom en radikaliseringsprosess på egen hånd. Det er krevende for PST å identifisere disse. Utvilsomt er det her snakk om mørketall. De organiserte miljøene er sannsynligvis den viktigste drivkraften for radikalisering og nyrekruttering. Trolig er målgruppen for slik påvirkning personer med svak tilknytning til det norske samfunnet. Radikaliseringen i Norge blir støttet av propaganda som

Foto: Forsvarets mediesenter

Fagdirektør Jon Fitje Hoffmann.

fortløpende blir produsert av ISIL. Distribusjonen foregår globalt gjennom sosiale medier. Temaene fremsettes i en ekstrem islamistisk kontekst. Retorikken er kompromissløs. PST ser det som sannsynlig at miljøene er blitt mer sikkerhetsbevisste og søker å unngå for stor oppmerksomhet. Dette er blitt tydeligere etter flere fengslinger av og straffesaker mot returnerte fremmedkrigere det siste året. Det har vært få offentlige markeringer fra miljøene. I stedet vektlegges bruk av sosiale medier, ofte med økt bruk av lukkede sosiale fora og krypteringsverktøy i miljøene, forteller Jon Fitje Hoffmann.

RADIKALISERING AV ASYLSØKERE

Ifølge PST er det sannsynlig at det i løpet av året vil bli gjort forsøk på å rekruttere og radikalisere asylsøkere. Forsøkene kan komme fra nettverk som har tilhørighet til Norge eller av andre asylsøkere som har sympatier eller tilknytning til ISIL, Al-Qaida eller andre militante islamistiske grupper. Hvorvidt de lykkes med dette er et annet spørsmål.

– PSTs vurdering er at asylsøkere med tilknytning til ekstrem islamisme i liten grad utgjør en trussel mot Norge og norske interesser. Der er heller ingen indikasjoner på at det norske asylinstituttet er blitt brukt av grupper som ISIL og Al-Qaida for å sende personer med en forhåndsbestemt målsetting om å utøve vold i Norge. Den nærværende situasjon kan midlertid endre seg, avhengig av hvilken strategi ISIL og Al-Qaida vel-

ger å bruke. Sett i et lengre perspektiv kan radikalisering og rekruttering av asylsøkere få betydelige konsekvenser, påpeker fagdirektør Jon Fitje Hoffmann.

MULIG TERRORANGREP

PST anser det som mulig at det i løpet av 2016 vil bli forsøkt gjennomført terrorangrep i Norge.

– Ekstrem islamisme vurderes fortsatt å utgjøre den største terrortrusselen. Så vurder vi trusselen fra de høyreekstreme miljøene som økende. Antall sympatisører som ikke er en del av et organisert miljø ser også ut til å være i vekst. Årsaken til dette er mobilisering av temaer knyttet til det høye antallet flyktninger og asylsøkere i 2015. En økning i antall høyreekstreme øker også sannsynligheten for voldshandlinger. Vi så i vinter eksempler på brannstiftelse og andre former for sabotasje mot asylmottak. Imidlertid ser terskelen for å gjennomføre voldsaksjoner der hensikten er å drepe ut til fortsatt å være høy. Når det gjelder de venstreradikale anser PST trusselen til å være lav og stabil, opplyser Hoffmann.

FORSTERKET HATRETORIKK

Fra høsten 2015 var det en økning i sjikane og hatefulle ytringer mot myndighetspersoner. Hatretorikken på sosiale medier var i hovedsak rettet mot myndighetspersoner og andre samfunnsaktører med en asylsøker- og flyktningevennlig profil.

– Personer som fremsetter slike ytringer kan ofte knyttes til kjente innvandreriendtlige og høyreekstreme miljøer på nett. Samtidig er flere nye og ukjente for PST, eller de ytrer seg anonymt. Det er ikke forbudt å hate, men det er likevel klare grenser for hvilke ytringer man kan framsette. En forutsetning for demokratiet er at politikere og andre skal kunne gi uttrykk for sine politiske standpunkter, uten å føle frykt. Å fremsette trusler om vold for å skremme politikere til taushet er også et angrep på demokratiet. Dette er straffbart, selv om personer som fremsetter trusler verken har intensjon eller kapasitet til å gjennomføre en voldshandling.

Tiltak mot radikalisering og voldelig ekstremisme

62 kommuner eller bydeler får tilskuddsmidler for å gjennomføre konkrete prosjekter.

– Tidlig innsats i lokalmiljøet er avgjørende for å lykkes med å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Derfor er det gledelig å se at mange kommuner arbeider med et bredt spekter av tiltak. Vi ser frem til å høste nyttige erfaringer som vi kan bruke i arbeidet med å utvikle nye tiltak på nasjonalt plan, sier justis- og beredskapsminister Anders Anundsen i en kommentar til regjeringens bevilgning på 10 millioner kroner for inneværende år. De 10 millionene skal fordeles på 17 ulike prosjekter. Mange av prosjektene bygger på etablerte samarbeidsmodeller og eksisterende arbeid på feltet.

Regjeringen bevilget i 2015 17,5 millioner kroner til to tilskuddsordninger for lokalt arbeid, herunder 10 millioner til en ordning under Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Fjorårets søknader viste både et stort lokalt engasjement og et tydelig behov for midler til å igangsette gode prosjekter. Til sammen mottok 16 kommunale prosjekter støtte fra JD i 2015.

Tilskuddsordningen fra 2015 er videreført til 2016 med 13 millioner kroner. Av dette skal 10 millioner gå direkte til konkrete kommunale forebyggingsprosjekter mens 3 millioner kroner bevilges til frivillige organisasjoner i samarbeid med en kommune.

Selvmondsbombere aksjonerer på T-banen

Et særdeles dramatisk scenario skapte stort engasjement på «Linderud-konferansen 2016», i regi av Kvinners Frivillige Beredskap (KFB).

AV JAN ERIK THORESEN

Politiet øver på T-banen i Oslo sentrum.

Foto: Sporveien.

HÅNDRER HENDELSER, IKKE ÅRSAKER

Driftssjef Henrik Stolt-Nielsen i Sporveien T-banen opplyste i sitt foredrag at Ruter kjøper tjenester fra dem.

– Vi forholder oss til politiet og er godt forberedt om uønskede hendelser skulle inntreffe. Følgelig trener og øver vi med andre aktører på ulike typer hendelser. For oss er det vesentlig at de samvirkende aktører kjenner hverandre. Vi håndterer hendelser, ikke årsaker, presiserte Stolt-Nielsen.

MENTAL FORBEREDT

Innsatsleder Thor Langli ved Oslo politidistrikt orienterte om politiets oppgaver ved en eventuell terrorhendelse på T-banen.

– Vi må aldri tenke at noe slikt ikke kan skje hos oss. Vår etat er forberedt på alle typer scenarier og bruker hendelser fra andre land til å oppdatere oss. Terrorangrepene i Brussel, London og Paris anvendes aktivt og gir oss en god plattform for stressmestring. Samtidig ajourfører og justerer vi våre tiltakskort, sa Langli.

Politiets innsatsstyrke opererer på taktisk nivå, altså ute på gata, når en hendelse inntreffer.

– For oss er det tre faktorer som er vesentlige; tilstrekkelig trening, riktig utstyr og god kunnskap om planverk og rutiner, presiserte Langli i sitt foredrag.

REALISTISK SCENARIO

Forsker Bjørn Olav Knutsen ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) hadde utarbeidet et grundig og realistisk scenario rundt et tenkt terrorangrep på T-banenettet i hovedstaden i august 2021. Første del av scenariet ble lest opp av NRKs tidlige nyhetsan-

Samfunnsknutepunkter vil alltid stå som terrormål for voldelig ekstremisme. Terroranslagene mot Zaventem-flyplassen utenfor Brussel og bombesprenging i en T-bane vogn ved stasjonen i Maalbeek i sentrum av den belgiske hovedstaden er ferske eksempler på hvor sårbare slike knutepunkter er. I motsetning til bygninger som World Trade Center og Pentagon er ikke slike samferdselsknutepunkter symboltunge mål, men fra et taktisk ståsted vil de likevel være utsatte for angrep.

STOR TRAFIKK

Etter at KFBs styreleder, Anita Ellingsen, hadde ønsket de vel 60 deltakerne velkommen, redegjorde representanter fra Sporveien T-banen og Ruter AS, om hvilke utfordringer selskapene sto overfor dersom en terroraksjon skulle inntreffe.

Beredskapssjef Jorunn Ekberg i Ruter opplyste at de hadde ansvaret for samspillet i hovedstadens kollektivtrafikk, totalt sett.

– T-banen skal være innbyggernes

naturlige førstevalg. I 2015 registrerte vi 95 millioner påstigninger, en økning på 8,4 prosent fra året før. T-banen har flest reisende blant kollektivtilbudene, som også omfatter trikk, buss og ferger. Sett i sammenheng med den sterke kollektivsatsingen i Oslo, antar vi at antall påstigninger frem mot 2060 vil bli nærmere 1 milliard, opplyste Ekberg i sitt foredrag.

Dette vil innebære at selv om de store stasjonene i sentrum vil bli utbygd, så vil antall personer øke vesentlig, spesielt i rushtiden. For grupperinger med onde hensikter vil dette kunne være attraktive terrormål.

SOLID PLANARBEID

– Ruter har et omfattende planverk knyttet til terror og terrortrusler. T-banen skal være et naturlig og trygt førstevalg for byens innbyggere. Vi har tiltakskort for ulike typer hendelser og vektlegger tydelige roller og ansvar. Jevnlige øvelser er naturlig for oss, sa beredskapssjef Jorunn Ekberg.

ker, Christian Borch. Deltakerne ble delt inn i grupper med hver sin veileder for å løse og besvare ulike spørsmål tilknyttet hendelsen. Gruppedere var oberst Knut Jahr, tidligere stortingsrepresentant Signe Øye, tidligere beredskapssjef i Oslo og Akershus, Martin Rogneby, og sjef i Siviltforsvaret, Jon Birger Berntsen.

UMULIG Å FORHINDRE

De ulike grupper diskuterte seg frem til en rekke interessante konklusjoner. Bl.a. mente gruppene at det ikke var mulig å unngå at en slik hendelse kan finne sted, men at et planmessig samarbeid mellom ulike aktører kunne gjøre en godt forberedt på å redusere konsekvensene. Det ble pekt på at for mange og rigide overvåkingstiltak vil utfordre vårt åpne demokrati og menneskerettigheter. Totalforsvarskonseptet mente gruppene var beheftet med utfordringer, selv etter Gjörv-kommisjonens rapporter etter terroranslagene i 2011. Gruppene ga uttrykk for at kommunikasjonen mellom beredskapsaktørene måtte styrkes ytterligere og at det fremdeles hersket noe usikkerhet om hvem som hadde ansvaret for hva.

SYNLIG UTE, PROBLEMER HJEMME

Under del 2 av scenariet skulle gruppene drøfte hva migrasjonsstrømmen til Europa kunne bety for samarbeid og sikkerhet. På den ene side mente gruppene at en ikke ønsket noe parallellsamfunn, men at en heller ikke ønsket at dagens velferdssamfunn skulle bli truet. Om Norges engasjement i NATO-relaterte operasjoner i land i Midtøsten og Afrika, var gruppenes konklusjon at jo mer en synliggjorde seg ute, jo større kunne terrorfaren bli hjemme, ikke minst fordi det bor innvandrere fra de land Norge opererer i. På spørsmålet om Norge burde få et eget sikkerhetsdepartement, mente gruppene at det ikke var nødvendig, men at Statsministerens kontor forslagsvis kunne ta et større koordineringsansvar.

Evalueringen viste at «Totalforsvarskonferansen 2016» var meget vellykket.

ER NORSKE ATOMANLEGG FOR DÅRLIG SIKRET?

Radioaktivt materiale og avfall fra atomanlegg kan misbrukes til å utvikle såkalte «skitne bomber». Er det godt nok å sikre med fysiske sperrer og private vekttere?

Norge har to atomreaktorer, henholdsvis på Kjeller ved Lillestrøm og i Halden. Begge reaktorene brukes i forbindelse med forskning. Til Nettavisen uttrykker miljøorganisasjonen Bellona sterk tvil om sikkerheten rundt anleggene, både når det gjelder miljøsikkerhet og den fysiske sikring.

– Gjentatte ganger har IAEA (Det internasjonale atomenergibyrået) påpekt at det er en del å hente rent sikkerhetsmessig, sier atomfysiker og daglig leder i Bellona, Nils Bøhmer.

Han påpeker at det ligger høyradioaktivt materiale der som kan utgjøre en risiko.

– Det er relativt liten sikkerhet basert på Securitas-vakter. Så det er ikke veldig vanskelig å bryte seg inn der, om man vil det, mener Bøhmer.

– SIKKERHETEN ER TILSTREKkelig

Institutt for Energiteknikk (IFE), som har driftsansvaret for de to reaktorene, mener imidlertid at sikkerheten er tilstrekkelig.

– Ja, det er vår klare mening. Det samme mener Statens strålevern og IAEA. Vi har både anmeldte og uanmeldte inspeksjoner fra IAEA. Men det er alltid slik at den kan bli bedre, og det må vi hele tiden arbeide med. De senere år har vi iverksatt en rekke tiltak med rene fysiske barrierer, sier kommunikasjonssjefen Viktor A. Wikstrøm jr. ved IFE.

Han vedgår at IAEA under en inspeksjon påpekte at det kun er private vekttere som sto for vaktholdet på anleggene.

– Det er ingen tvil om at det er forskjell på sikkerhetskulturen i de ulike land. Det har vært påpekt fra enkelte at de synes det er rart at vi ikke benytter væpnede vakter, men dette er noe vi i Norge i stor grad

ikke ønsker å pålegge, presiserer Wikstrøm jr. Han mener det er viktig å understreke at atomreaktorene i Norge er forsøksreaktorer.

– Det er bare en promille i effekt sammenliknet med et normalt kjernekraftverk, opplyser kommunikasjonssjefen.

FRYKTER TERROR

Bellona frykter likevel at terrorister skal kunne få tak i radioaktivt materiale fra de norske atomanleggene.

– Dette har vi påpekt siden slutten av 1990-tallet. IAEA har gitt oss rett i den kritikken. Det er fem avfallsdepoer tilknyttet atomreaktorene i Halden og på Kjeller, der det lagres høyradioaktivt avfall fra reaktorene. Med tanke på den miljømessige risikoen og risikoen for terroranslag eller tyveri, burde alt vært samlet på ett sted. Noen av disse lagrene er fra 1950-tallet og holder ikke dagens sikkerhetsstandard, påpeker Nils Bøhmer.

ET FORSØMT OMRÅDE

Wikstrøm jr. mener avfallslagrene er godt nok sikret mot terror, men slutter seg til Bellonas kritikk om at norske politikere må komme til enighet om en endelig løsning på hvor det høyradioaktive avfallet skal lagres.

– Det er viktig at det må komme en løsning. Vi ønsker ikke å sitte på gamle avfallsstoffer, som skriver seg helt fra 1951, sier han.

Etter IAEA-inspeksjonene av anleggene i 2015 skrev sikkerhetssjef Ole Reistad at de foreslår viktige oppgraderinger. «Disse anbefalinger kommer primært ut fra krav til at sikring av slike anlegg er under kontinuerlig utvikling på bakgrunn av et høynet trusselnivå generelt i verden».

Bevæpnet politi er ønsket, ikke bare i denne situasjonen, men også på flyplasser.

Foto: Forsvarets mediesenter

ØNSKER BEVÆPNET POLITI PÅ FLYPLASSER

Politiets Fellesforbund vil at pistol skal bli en fast del av politiuniformen på store knutepunkter som flyplasser og jernbanestasjoner. I et intervju med NRK foreslo stortingsrepresentant Peter Christian Frølich, på vegne av Høyres justispolitikere, å bevæpne politiet permanent på spesielle steder som antas å være et opplagt terrormål. Leder i Politiets Fellesforbund, Sigve Bolstad, hilste forslaget velkommen.

– Vi ønsker en permanent generell bevæpning, altså at politiet skal få bære våpen døgnet rundt overalt. Et forslag om permanent bevæpning på flyplasser og jernbanestasjoner er et skritt i riktig retning, sier forbundslederen til NRK.

I dag fungerer det slik i Norge at politiet, eksempelvis på Oslo Lufthavn, må løpe til et bakrom for å låse ut våpen før de kan beskytte publikum ved en eventuell terror situasjon.

Høyre og Fremskrittspartiet har nå nedsatt et ekspertutvalg som skal vurdere praksisen med et ubevæpnet norsk politi. Utvalget skal avgi rapport i mars 2017.

«SÅRBARHETSKONFERANSEN 2016»

«Norge som terrormål» er temaet for «Sårbarhetskonferansen 2016».

Konferansen finner sted tirsdag 27. september på Den Gamle Logen i Oslo. Blant en rekke fageksperter vil sjefen for PST, Benedicte Bjørnland og sjefen for E-tjenesten, Morten Haga Lunde, holde foredrag og besvare spørsmål om hvilke terrorutfordringer Norge står overfor.

KFBs SEKRETARIAT FLYTTER TIL AKERSHUS FESTNING

KFBs sekretariat er flyttet fra Skippergaten 17 til bygning 60 på Akershus festning. Foranledningen er at Forsvarsbygg har sagt opp leieavtalen i Skippergaten. KFB viderefører sitt kontorfellesskap med Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF) og Norges Lotteforbund (NLF). I tillegg holder ENVIO til i bygning 60.

TRAVELT FOR FOLK OG FORSVAR

Det er en omfattende konferanseturne Folk og Forsvar nå har påbegynt for 2. halvår 2016. Hovedmålgruppen er elever på videregående skoler, men også andre som er interessert i å lære mer om sikkerhetspolitikk.

Det starter i Sandefjord 21. september (Clarion Collection Hotel Atlantic) og fortsetter i Oslo/Akershus (Deichmanske Bibliotek, Hovedbibliotek) 11. oktober. Så går ferden til Bodø (Scandic Bodø) 18. oktober. Tromsø (Scandic Grand Tromsø) står på programmet 19. oktober. Deretter er det Røros (Røros videregående skole) 1. november, etterfulgt av Trondheim (Thon Hotel Prinsen) 2. november. Neste stopp er Bergen (Scandic Byparken) 15. november. Hamar (First Hotel Victoria) er satt opp 17. november. Den omfattende turneen avsluttes i Stavanger (KNM Harald Hårfagre, Madla leir) 23. november.

I tillegg til dette vil Folk og Forsvar stille opp med foredragsholdere på bestilling rundt om i landet.

Mer om konferansene på www.folkogforsvar.no

KFB MARKERTE FRIGJØRINGS DAGEN 8. MAI

I regi av Forsvarsdepartementet var det en verdig markering av frigjøringsdagen på Akershus festning 8. mai. Det flotte vårværet bidro til at dagen ble minneverdig for mange besøkende.

Statsminister Erna Solberg holdt hovedtalen. På Ridehuset hadde de frivillige veteranorganisasjonene et spesielt arrangement der forsvarsminister Ine Eriksen Søreide deltok. I likhet med flere frivillige organisasjoner hadde KFB en egen informasjonsstand. Daglig leder Hanne Garder var til stede hele dagen og informerte interesserte besøkende om KFBs oppgaver og aktiviteter.

EN AKTUELL OG ETTERSURT RESSURS

Norges Sivilforsvarsforbund (NSFF) venter i spenning på hvordan politikerne vil stille seg til «Konseptutredningen for Sivilforsvaret 2016». Et utvalg har arbeidet intensivt med å utarbeide forslag til fremtidens sivilforsvar og gitt anbefalinger til hvilke oppgaver etaten bør arbeide med. Midt oppe i dette er selvsagt økonomi et sentralt tema. Gjennom en årrekke har Sivilforsvaret levd med et investeringsbehov som har vært større enn de tildelte midler. Dette har skapt et etterslep med stort akkumulert investeringsbehov: Utvalget har sett på ulike modeller for å videreføre Sivilforsvaret slik det er i dag til en spissing av etaten med færre sivilforsvarsdistrikter, færre oppgaver og færre ansatte med en sterk konsentrasjon av forsterkningsoppgavene. Rapporten ble overlevert til Justis- og beredskapsdepartementet 14. juli med anbefaling fra Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB). Hva som videre skjer er opp til de politiske myndigheter.

Parallelt med dette har Sivilforsvarsforbundet avholdt et ekstraordinært representantskapsmøte der det ble vedtatt nye forskrifter. Forbundet er nå formelt en interesseorganisasjon for tjenestepliktige i Sivilforsvaret. Den nye formålsparagrafen lyder: «Norges Sivilforsvarsforbund skal arbeide for å styrke Sivilforsvarets evne til å utføre sine oppgaver som statlig forsterkningsressurs og ivareta tjenestepliktig sivilforsvarspersonells interesser og rettigheter knyttet til tjenesteplikt i Sivilforsvaret».

Foto: Oppland sivilforsvarsdistrikt

KLAR TALE FRA NORGES FORSVARSFORENING

Norges Forsvarsforening er en av dem som har engasjert seg sterkt i den nye langtidsplanen for Forsvaret. Gjennom målrettede møter og foredrag rundt om i landet har foreningen slått til lyd for en sterk opptrapping av økonomiske midler til Forsvaret, både på kort og lang sikt. Etter at langtidsplanen ble lansert har Forsvarsforeningen videreført sin kampanje, «Nei til avvæpning av Norge», ved å utgi en ekstra utgave av sitt eget tidsskrift under tittelen «Ekstra: Den nye langtidsplanen for Forsvaret». Der tilkjenner foreningen sine krav og synspunkter på en oversiktlig og leservennlig måte. Det pekes på at Forsvaret i en årrekke har vært underdimensjonert og underfinansiert. Foreningen mener at det nå kreves et politisk forlik slik at en kan være trygge på at Stortinget og kommende regjeringer vil sikre en

Forsvaret må styrkes, mener Forsvarsforeningen.

Foto: Forsvarets mediesenter

bærekraftig struktur og tilstrekkelig finansiering. «Statens viktigste oppgave er å sikre landet og borgerne. Svekker vi Forsvaret, svikter vi denne oppgaven», påpeker Norges Forsvarsforening.

«Regjeringen har lagt opp til en nødvendig opptrapping av forsvarsbudsjettene som vil starte neste år, og fortsette gjennom den kom-

mende fireårsperioden. Det er høyst nødvendig med en rask opptrapping nå og realiseringen av denne allerede i neste års budsjett vil være en syretest på om partiene mener alvor med Forsvaret», skriver Forsvarsforeningen.

Norges Forsvarsforenings samlede kommentarer kan leses på: www.forsvarsforeningen.no

MØTE OM KOMMUNALT BEREDSKAP

KFBs fylkeskontakt i Hedmark, Grete Nordbæk, forteller at det har vært arrangert et åpent møte om beredskap i Elverum kommune. Initiativet var kommet fra Elverum lag av Norges Kvinne- og familieforbund i samarbeid med KFB. Kommunens beredskapssjef gjennomgikk beredskapsplanen for 2015–2019, senest revidert 26. april i år.

De innbudte gjester fikk i tillegg god informasjon om Norges Kvinne- og familieforbund og Kvinners Frivillige Beredskap. Grete Nordbæk opplyser at Elverum lag av Norges Kvinne- og familieforbund ser at det er behov for flere informasjonsmøter.

Foto: Privat

Stabsoffiser Renate Mosesen har virkelig erfart hvor bra Forsvaret legger forholdene til rette på ulike tidspunkt i karrieren.

– Jeg valgte Forsvaret uten noen form for påvirkning utenfra, og har aldri angret, sier hun.

AV JAN ERIK THORESEN

– MANGE MULIGHETER I FORSVARET

Opprinnelig kommer Renate Mosesen fra Tromsø, men det er det ikke lett å høre. Hun forteller at hun er tospråklig, og slår over på dialekt etter som det passer seg. Det tyder på godt språkøre, noe det er godt å ha i bagasjen. For stabsoffiser Mosesen har nemlig reist både mye og langt.

– Jeg elsker havet. Etter avsluttet videregående bestemte jeg meg for å søke meg inn i Forsvaret. Valget var utelukkende mitt eget og jeg var den eneste i venneflokken som søkte meg dit. I 2000 kom jeg inn på Befalsskolen for marinen og flyttet til Horten. Jeg trivdes godt og det var en drøm som gikk i oppfyllelse da jeg en

dag i 2002 dro ut på sjøen med KNM Hinnøy. Perioden 2002-2006 var jeg i ulike NATO-operasjoner. I 2005 ble jeg gravid og måtte forlate min stilling som navigasjonsoffiser på fregatten KNM Trondheim. Forsvaret tilrettela jobbsituasjonen min slik at jeg kunne fortsette med noe faglig relevant som operasjonsoffiser i KV-Sør. Etter barselpermisjon var det

behov for tjeneste på land og jeg fikk tjeneste som velferds- og idrettsøffiser på Haakonsværn orlogsstasjon.

ET SOSIALT VESEN

Hun beskriver seg selv som et sosialt vesen og liker å være tilstede der det skjer noe.

– Jeg trives blant folk. Engasjert, vil mange si. Samtidig setter jeg pris

«Jeg er Forsvaret evig takknemlig for at de hele tiden har plassert meg i relevante stillinger og tatt godt vare på meg»

Renate Mosesen tjenestegjorde på KMS Hinnøy.

Foto: Emil Gaden/Forsvarets mediesenter

på en god balanse i tilværelsen. Av og til er det godt å tilbringe tid i sommerhuset jeg har langt mot nord. Der finner jeg roen og likevekten.

Renate Mosesen har fått føle at livet kan ta uventede vendinger.

– Jeg var velferdsoffiser på Ørlandet hovedflystasjon i 2 år. I 2008 fikk jeg stilling som offiser i vernepliktsverket på Hamar. Igjen tilrettela Forsvaret forholdene slik at jeg og familien kunne fungere godt i hverdagen. I 2011 begynte jeg på Krigsskolen på Linderud. Mens jeg var der døde mannen min. Jeg ble enke med forsørgeransvaret for tre barn. Igjen la Forsvaret forholdene til rette på en flott måte for at jeg skulle kunne

fullføre min Bachelor i organisasjon og ledelse. Etter et halvårlig officerskurs i forlengelsen av 3 år på Krigsskolen tjenestegjorde jeg i Rena leir i 2015 før jeg ble stabsoffiser i Forsvarets vernepliktsenter fra inneværende år, forteller Renate Mosesen.

MANGE JERN I ILDEN

Noen mennesker rekker over utrolig mye. Renate Mosesen er en av dem. Tidligere var hun en aktiv svømmer på høyt nivå og deltok på landslaget. Etter hvert ble det svømming i Masters, konkurranser for dem over 25 år. I dag tar hun mastergrad i kommunikasjon og kultur på Høgskolen på Hamar. Som om ikke dette er nok

er hun en aktiv ølbrygger samtidig som hun bygger og pusser opp hus.

– Jo, jeg må ha noe å gjøre. En varierende hverdag er viktig for meg. Jeg er Forsvaret evig takknemlig for at de hele tiden har plassert meg i relevante stillinger og tatt godt vare på meg. Fremdeles drømmer jeg om å komme ut på sjøen igjen. Målet nå er stabsskolen og en Peace establish (PE) stilling innen en 8-års perioden, så få jeg se når barna er større. Men nå er mine tre barn på 11, 10 og 5 år avhengige av mor. Hva fremtiden bringer, vet ingen. Den som lever får se, sier Renate Mosesen.

gjesteskribenten: Sigve Bolstad

Sigve Bolstad har vært nestleder for Politiets Fellesforbund i perioden 2010-2013. Fra mai 2013 har han vært leder av forbundet. Tidligere var han medlem av forbundsstyret i flere perioder. Fra 2005 har Bolstad vært leder for Oslo politiforening. Han har permisjon fra sin stilling som politiførstebetjent i Oslo politidistrikt.

Det må flere politifolk til!

Vi har lagt bak oss en sommer som blant annet har vært preget av terrorhandlinger mange steder i verden. I Europa har vi for eksempel angrepet i Nice i friskt minne. Hver gang nyhetene rapporterer om terrorhendelser på europeisk jord, kommer spørsmålet om vi i Norge er bedre skodd i dag, enn vi var 22. juli 2011, til å takle slike hendelser.

Svaret på spørsmålet varierer ettersom hvem du spør. Noen mener at det utvilsomt er bedre. Andre påpeker at de ikke mener det er stort bedre enn det var da.

Norsk politi står nå midt i den største omleggingen av etaten gjennom tidene. 27 politidistrikt er blitt til 12, og innholdet i disse 12 distriktene utformes nå. Politikerne har vært klare i sin bestilling til Politidirektoratet: resultatet av reformen skal være et nærpoliti som er til stede for folk der de bor og lever. Politiets Fellesforbund har vært tydelig på at vi mener det store målet med politireformen er at politiet skal bli bedre til å løse samfunnsoppgavene, å skape et trygt samfunn for alle. Vi i Politiets Fellesforbund har utformet vår egen visjon for reformen: et lokalt forankret politi med en god hverdagsberedskap.

Når vi snakker terrorbekjempelse, har vi lett for å fokusere på de større og overordnede faktorene, for eksempel grensekontroll og PSTs arbeid. Dette er uten tvil viktige faktorer. Men vi mener den gode hverdagsberedskapen også er et viktig ledd i bekjempelse av terror.

Et politi som er til stede i lokalsamfunnene i hverdagen, vil kunne drive mye godt forebyggende arbeid, også forebygge terror. De får kjennskap til folk som bor på stedet, og oversikt over hvor problemene ligger. Også ungdom som er i ferd med å bli radikaliserte bor et sted. Når politiet kjenner nærmiljøet og hvor risikofaktorene ligger, kan de gå inn og ta ulike grep for å hindre at noe skjer. Alternativet er å løpe etter når noe har skjedd.

Det er viktig å huske på at ingen er født kriminell, eller for den sakens skyld, terrorist. Det er noe man blir. I den grad samfunnet og politiet kan hindre at noen tar fatt på en slik «karriere», er det store samfunnsmessige og personlige innsparinger.

Skal politireformen gi et «lokalt forankret politi med en god hverdagsberedskap» som er til stede for folk og dri-

ver god forebygging, er det noen faktorer som må være på plass. Det aller viktigste er at det må flere politifolk til. Uten nok folk er det umulig å få til den daglige tilstedeværelsen som vi mener er nødvendig. Det holder ikke at politiet rykker ut hver gang noen ringer og det har skjedd noe. Det er ved å være til stede også i de situasjonene og sammenhengene det ikke skjer noe, tilliten bygges og kunnskapen kommer.

Det er ikke mange dagene siden vi så brannleder i Høyanger, Aksel Svarstad, stå i NRK Dagsrevyen 21 å si at «vi er ikke opplært til å håndtere sånne situasjoner, vold mennesker imellom». Hans kommentar kom i forbindelse med at brannvesenet kom først til en situasjon der en person hadde stukket ned en annen med kniv. Det begynner å bli en vane dette, at brannvesenet kommer først og politiet sist når vi snakker om alvorlige situasjoner i Norge. Sånn kan vi ikke ha det. Det er uholdbart.

Dagbladet har nylig hatt en større sak der avisen har sett på bemanningen i politi-Norge. Politiske myndigheter bevilger penger til å ansette flere nyutdannede, noe distriktene da også gjør. Men i andre enden lekker det som en sil. Folk slutter, blir pensjonister og tar permisjon også i politiet. Stillinger holdes ledige for å få budsjettene til å gå opp. Samme hvordan vi angriper problemet matematisk, får rett svar minus-tegn foran.

Politidirektør Humlegårds svar på problemene er at når politireformen er på plass vil alt gå så meget bedre. Politireformen er ment å skulle gi befolkningen et bedre politi. Politikerne har overlatt reformen i direktørens og direktoratets hender. Det er deres ansvar å gjennomføre den med det resultatet politikerne har bestilt – et nærpoliti som løser saker i samarbeid med og for befolkningen der de bor og lever. Et nærpoliti som ved å være til stede i nærmiljøene bygger tillit til folk, som igjen bidrar til informasjonsutveksling og at kriminelle handlinger forebygges, det være seg terror eller andre mindre alvorlige saker.

Politiets Fellesforbund har store forventninger til at vi skal få slutt på medieoppslagene der brannvesenet kommer først og politiet tar over når gjerningspersonen er «nøytralisert». Hvis ikke mister politiet helt troverdigheten i lokalsamfunnene. Det må politidirektøren gjennom politireformen sørge for at ikke skjer.

KFB er et samarbeids- og interesseorgan for organisasjoner som er opptatt av samfunnssikkerhet og beredskap med utgangspunkt i Totalforsvarskonseptet:

NEGOTIA

NETTVERK FOR
KVINNELIG BEFAL (NvKB)

NORGES KVINNE- OG
FAMILIEFORBUND (K&F)

NORGES LOTTEFORBUND (NLF)

PERSONELLFORBUNDET (Pefo)

NORGES FORSVARSFORENING (NFF)

FOLK OG FORSVAR

NORGES SIVILFORSVARSFORBUND

NORGE MILITÆRE KAMERATERS
FORBUND (NMKF)

POLITIETS FELLESFORBUND (PF)

STYRET

LEDER

Anita M. Ellingsen
styreleder@kfb.no

NESTLEDER

Anne-Lise Johnsen
anlijohnsen@gmail.com

MEDLEMMER

Grete Nordbæk (K&F)
greno10@online.no

Line Wigdal Raustein (NLF)
forbundsleder@lottene.no

Synnøve Lohne-Knudsen (NEGOTIA)
slk@negotia.no

Miriam Weierud (NvKB)
mweierud@gmail.com

Inger Løwen (Pefo)
inger.lowen@pefo.no

SEKRETARIATET

DAGLIG LEDER
Hanne Guro Garder
hanne.garder@kfb.no

SEKRETARIATSMEDARBEIDER
Hilde Andrea Johansson
hilde.johansson@kfb.no

REDAKTØR
Jan Erik Thoresen
redaksjon@kfb.no

FYLKESKONTAKTER

AUST-AGDER

Gro Jareid
976 34 035
ghj.eid@gmail.com

HORDALAND

Bjarnhild Hodneland
928 93 155
bj.hodneland@gmail.com

OSLO OG AKERSHUS

Marita H. Pettersen
901 86 949
maritahp@gmail.com

TELEMARK

Åsne Fjeld
971 18 822
aasnesfjeld@gmail.com

VESTFOLD

Marit Haslestad
907 77 106
marit.haslestad@live.no

BUSKERUD

Kari Harm
917 28 547
kaharm@online.no

MØRE OG ROMSDAL

Anne-Lise Johnsen
412 48 664
anlijohnsen@gmail.com

SOGN OG FJORDANE

Nina C. R. Solvi
926 67 111
ncathri@online.no

TROMS

Emmy Iversen
977 62 598
emmyiversen@yahoo.no

ØSTFOLD

Sølvi Skram Vedø
901 61 399
solvi.skram.vedo@gmail.com

HEDMARK

Grete Nordbæk
970 61 098
greno10@online.no

OPPLAND

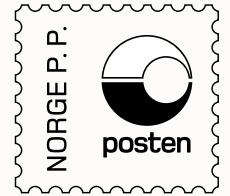
Wenche Rolstad
402 44 896
wvwenche@gmail.com

SØR-TRØNDELAG

Liv Aasen Mjelde
905 38 051
l-aamjel@online.no

VEST-AGDER

Vera Ringdal Folkvord
915 81 675
verafolkvord@hotmail.com

KAN STOPPE 90 PROSENT AV DATAANGREP

Ikke alt trenger dagens lys.

Foto: Pixabay

Omfanget av dataangrep er, i følge Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), stadig økende. De aller fleste angrep kan avverges ved å innføre fire effektive tiltak.

De vanligste dataangrepene fra internett skjer via e-poster og nettsider. En del angrep kommer også fra USB-minnepinner infisert med skadevare. De fleste av disse angrepene er, teknisk sett, relativt enkle å stoppe.

NSM har lenge utviklet tekniske sikkerhetstiltak for beskyttelse av landets graderte IT-systemer. Erfaringen viser

at virksomheter selv enkelt kan forhindre de fleste internettrelaterte angrep og angrepsteknikker, inkludert målrettede angrep og mange såkalte Zero-Day angrep.

Empiriske målinger tilsier at virksomheter som innfører de tiltak NSM anbefaler, vil kunne avverge 80–90 prosent av angrepene.

ANBEFALTE TILTAK

- Oppgrader program- og maskinvare. Nyere produktversjoner har tettet flere sikkerhetshull enn gamle, og er bedre på sikkerhet.
- Vær rask med å installere sikkerhetsoppdateringer. Kunnskap om nye sårbarheter sprer seg raskt. Derfor bør systemene være tilsvarende raske med å oppdatere, før noen bruker sårbarhetene til å bryte seg inn.
- Ikke tildel sluttbrukere administrator-rettigheter. De fleste vanlige brukere har ikke behov for å installere programvare på maskinen. Overlat administrasjon og distribusjon av programvare til dem som kan det.
- Blokker kjøring av ikke autoriserte programmer. Bare la brukerne kjøre godkjente programvarer ved å bruke verktøy som Windows AppLocker.

Kilde: NSM

Hvordan skape
et trygt og
robust samfunn?

Klikk deg inn på

www.kfb.no

KFB
Kvinnens Frivillige Beredskap